

İRAN'DA DEĞİŞİM VE ZORLAMA: KARŞI DEVRİM TARTIŞMALARI

Kürşat GÜNEŞ
SESA İran Araştırmaları

Analiz

SESA
Enstitüsü

Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Enstitüsü
Institute of Social Economic and Political Research

İRAN'DA DEĞİŞİM VE ZORLAMA: KARŞI DEVRİM TARTIŞMALARI

Kürşat Güneş

SESA İran Araştırmaları

<https://sesa.org.tr/>

Çeşitli vesilelerle uluslararası siyasetin her daim önemli gündem maddelerinden biri olan İran, son yıllarda sık sık rejim tartışmalarıyla ve en son sokak gösterileriyle de ön plana çıkmaktadır. Esasında bu tartışmalar yeni olmayıp, 1979 İslam Devrimi'ne kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Zira Ayetullah Humeyni önderliğinde gerçekleşen 79 Devrimi'nden hemen sonra, yeni düzenin nasıl olacağına ya da olması gerektiğine yönelik başlayan tartışmalar, bizatihi devrim sürecine katılan değişik ideolojik ve siyasal fraksiyonlar arasında fikir ayrılıklarının oluşmasına yol açmıştır. Bahse konu tartışmalar, siyasal rejimin köklü dönüşümlere tabi tutulmasına paralel olarak boyutlanmıştır.

Ancak kurulacak rejimin adının ne olacağı, rejimin temellerinin hangi siyasal felsefeye dayanacağı, hükümetin seçimi ve işleyişinin ne tür bir sistemden besleneceği gibi tartışmalar, çok uzun zaman almadan sonlanmış ve bugün gelinen noktada söz konusu tartışmalar “İslam Cumhuriyeti” ve “Dini Demokrasi” şeklinde iki temel kavrama indirgenmiştir. İran'da bugün tartışılan siyasal konuların temelini bu iki kavram, yani İslam Cumhuriyeti ve Dini Demokrasi oluşturmaktadır. Bir diğer ifade ile İslam ve din, yeni tipte tesis edilen rejimi betimleyen temel politik perspektifi oluşturmuştur. Cumhuriyete İslami bir nitelik atfedilmesi ya da demokrasinin din ile tamamlanması, İran'da çok zengin bir düşünce iklimi oluştursa da, ülkede bu eksende yaşanan siyasal tartışmaların genel istikrar ve güvenlik arayışına ciddi tehdit oluşturduğu da hissedilmektedir. Bu tartışmaların daha iyi anlaşılabilmesi ise, 1906 Meşrutiyet Devrimi ile başlayan Modern İran tarihinin anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü İran modernleşmesinin *sui generis* niteliğini anlamadan, İran siyasal düşüncesinin güncel biçimlerine vakıf olmak mümkün değildir.

İran'da İstibdat Karşıtlığı ve Mutlak Otoriteden Kaçışın Serüveni

İran modernleşmesinin başlangıcı sayılabilecek olan Meşrutiyet Devrimi 19. yy.da İran'ın en bariz Batılılaşma hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde bir taraftan giderek zayıflayan ve topraklarının bir bölümünü Batılı devletlere kaybeden İran, diğer taraftan Batılı

siyasi kavramlar ve oluşumlarla tanışmaya başlamıştır. Bu tanışma süreci, İran modernleşmesinin temel karakteristiğini oluşturan Meşrutiyet Devrimi ile önemli bir yol almıştır.

Meşrutiyet Devrimi 19. yy. da İran'ın Avrupalı güçler karşısında güçsüzlüğü ve çaresizliğini anlamaya başlamasıyla hız kazanmıştır. Özellikle 19. yy. sonunda İran ve Rusya arasında yaşanan savaş bu çaresizliği bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştur. Bu gelişmeler karşısında, Rusya'nın rakipleri konumundaki İngiltere ve Fransa'ya yakınlaşmaya çalışan İran, önemli tavizler vermek zorunda kalmıştır.

Siyasal olarak bu türden arayışlar içine giren İran'da, aydınlar da geri kalmışlığın nedenleri üzerinde kafa yormuş ve bu doğrultuda Batılı ülkelerin nasıl geliştiklerini incelemişlerdir. İranlı aydınlara göre Batı ülkelerinin gelişmişliği iki ana nedene dayanmaktadır: Yeni teknoloji ve Kanun Hakimiyeti. Geri kalmışlığın nedenleri üzerine düşünen İranlı aydınlar, otoriter devletin gerçek mahiyetiyle de bu esnada tanışmışlardır. Düşüncelerinde geliştirdikleri model ise, istibdat yönetiminin yıkılmasıyla beraber yeni teknoloji ve kanun hakimiyetinin kendiliğinden oluşacağı yönündedir. Dönemin aydınlar, Batılı ülkeler karşısındaki geri kalmışlığı bir mücadele başlığı olarak gördüğünden iradi bir yanıt üretmeye koyulmuştur. Gerçi bu aydınların çabaları, kendi dönemlerinde bekledikleri neticeye ulaşamamıştır, ancak İran siyasal tarihindeki en önemli olaylardan birisi de bu dönemde yaşanmıştır. Ayetullah Şirazi'nin 1890-1892 yılları arasında yaşanan süreçte Tütün Yasağı hakkında verdiği fetva, İran'da meşrutiyet devrimini fitilleyen en önemli etkenlerden biri olmuştur.

Tütün Yasağı fetvası, Safevi düzeninin yıkılmasıyla başlayan ve Kaçar hanedanlığının hakimiyeti ele geçirmesine kadar devam eden siyasal ve sosyal kaos ortamının yarattığı boşluğu Şii ulemanın dolduracağına dair bir ipucu niteliği taşıdığı kadar, yeni dönemde Şii ulemanın iktidardaki etkinliğinin de tescili olmuştur. Bu fetvanın ardından, siyasal değişim konusundaki düşüncelerinde ısrarlı olmaya başlayan yenilikçi İranlı aydınlarda vatanperverlik düşünceleri şekillenmeye ve hatta çok açık olmasa da nasyonalist tutumlar gelişmeye başlamıştır. Prof. Katuszyan bu açıdan Tütün Yasağı hareketini meşrutiyet devrimi için başarılı bir alıştırma olarak değerlendirmekte ve İran tarihindeki ilk siyasi kalkışma olarak görmektedir.

İran'da 1906 Meşrutiyet Devrimi'ni hızlandıran en mühim tetikleyicilerden biri, Nasıruddin Şah'ın Mirza Rıza Kirmanî tarafından gerçekleştirilen suikast neticesinde hayatını kaybetmesidir. Bu hadise, yalnızca hanedanlık otoritesinde bir boşluk yaratmakla kalmamış, aynı zamanda İran'ın çeşitli şehirlerinde toplumsal huzursuzlukların ve yerel ayaklanmaların vuku bulmasına sebebiyet vererek merkezî siyasal tahakkümün çözülmesini beraberinde getirmiştir. Tahran merkezli devlet aygıtının işlevsiz hâle geldiği bu dönemde, Şii ulemanın, kitlesel destekten güç alarak siyasal aktörlüğünü pekiştirdiği ve anayasal monarşi talebini kurumsallaştıracak süreçlerin önünü açtığı gözlemlenmiştir.

1906’da vücut bulan Meşrutiyet Devrimi ile birlikte, Kacar monarşisinin mutlak otoritesi kısmen sınırlandırılmış; Şah’ın yürütme yetkileri, anayasal çerçevede yeniden tanımlanarak sınırlı da olsa Meclis’e tevdi edilmiştir. Bu dönüşüm, İran siyasal tarihinin yalnızca rejimsel bir kırılma anını değil, aynı zamanda modernleşme ekseninde gelişen demokrasi talebinin ve kamusal siyasal tahayyülün yeniden yapılandığı bir epistemolojik eşik olarak değerlendirilmelidir. Meşrutiyet sonrası dönemde toplumsal yapının siyasal bilinç düzeyinde geçirdiği evrim, İran’da temsili kurumlara, hukuk devleti idealine ve halk egemenliğine dayalı bir siyasal kültürün nüvelerini ortaya koymuştur.

Meşrutiyet Devrimi sonrasında İran’da siyasal hayat, çok boyutlu, çoğulcu ve dinamik bir dönüşüm sürecine sahne olmuştur. Bu dönemde, ülke siyasetinde ilk kez örgütlü siyasal yapılar tezahür etmiş; İranlı aydınlar, özellikle Avrupa merkezli siyasal modernleşme deneyimlerinden ilham alarak, bu norm ve pratikleri yerel bağlama adapte etmeye çalışmışlardır. Aynı süreçte, Batı entelektüel çevrelerinin düşünsel üretimleri ve siyaset teorisine dair yaklaşımları, İran aydın çevrelerinde yoğun biçimde takip edilmiş ve tartışılmıştır. Bu dönemin temel siyasal talepleri, hukukun üstünlüğüne dayalı bir “Kanun Hükümeti” inşası ile ehliyet ve liyakate dayanan teknokratik karar alma mekanizmalarının kurumsallaştırılması ekseninde şekillenmiştir. Söz konusu taleplerin kurumsal taşıyıcısı olarak ise, zamanla programatik siyasal partilerin işlevsel kılınması arzulanmıştır. Ancak, Meşrutiyet’in hemen ardından ortaya çıkan bu kısa süreli siyasal çoğulculuk ve özgün siyasal alan, 1920’li yıllarda Rıza Şah’ın gerçekleştirdiği askerî darbe ile kesintiye uğramış; otoriter-merkeziyetçi yönetim anlayışının tahkim edilmesiyle birlikte, siyasal partileşme süreci kurumsallaşamadan akamete uğramıştır.

Sonuçta, 1906 yılında Meşrutiyet Devrimini gerçekleştiren ve parlamentosunu kuran İran’da, 1979 yılında meydana gelen “İslam Devrimine” kadar çeşitli badireler atlatılmasına rağmen, parlamento çalışmasına devam etmiştir. Aslında 1979 yılında gerçekleşen İslam Devrimi, siyasal ve sosyal içeriği itibarıyla, 1906 yılındaki Meşrutiyet Devrimi ve sonrasında yaşanan gelişmeler ile belirgin bir süreklilik hattında incelenebilir. 1906-1979 tarihleri arasındaki çalkantılı siyasal süreç ve meşruti iktidarların askeri darbelerle tasfiye edilmesi, İslam Devrimi’nin siyasal arka planını oluşturmuştur. İslam Devrimi, bu yönüyle meşrutiyet hareketlerinin bir devamı ve bu doğrultudaki değişim isteklerinin bir sonucu olmuştur.

İslam Devrimi’ne zemin hazırlayan bu siyasal arka plan, tarihin bir ironisi olarak, İslam Devrimi’nin kendisini de zora sokan bir değişim içeriğini günümüzde de taşımaktadır. İslam Devrimi’nin hemen ardından başlayan rejim tartışmaları, İran’ın ulusal ve uluslararası dinamiklerden bağımsız olarak ya da kendisini iç ve dış gerçeklerden izole ederek yoluna devam edemeyeceğini ortaya koymaktadır. Yeni rejimin niteliğine dair yapılan bu tartışmalar, daha önce de söylendiği gibi, İslam Cumhuriyeti ve Dini Demokrasi şeklinde cereyan eden iki ana eksen üzerine oturmaktadır. Bugünkü ideo-politik tartışmaların da bu iki kavram üzerinden yapıldığı görülmektedir.

İdeo-Politik Tartışma Olarak İran Dini Demokrasisi ve Siyasal Partiler

İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşu, çeşitli siyasi ve ideolojik uzlaşların bir ürünüdür ve bu uzlaşlar zamanla içsel gerilimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak bu gerilimler, aynı zamanda diyalog alanları ve yenilikçi bir dinî-cumhuriyetçi toplumsal düzenin oluşumu için hem fırsatlar hem de çelişkiler barındırmaktadır. Nitelim 1979 yılında dinî hiyerarşinin öncülüğünde başarıya ulaşan devrimci dönüşüm (İnkılâb-ı İslâmî), İran'da yeni rejimin ideolojik ve kurumsal mimarisine dair devrimci kadrolar arasında hem teorik hem de siyasi düzlemde kapsamlı tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu tartışmaların odak noktasını, kurulacak rejimin resmî adlandırılmasında “demokrasi” kavramının yer alıp almayacağı meselesi teşkil etmiştir. Devrim sonrası dönemde bazı siyasi fraksiyonlar, yeni siyasi sistemin “Demokratik İran Cumhuriyeti” olarak adlandırılmasını savunmuş; ancak başta Ayetullah Humeyni olmak üzere Şii dinî merciler bu öneriye itiraz ederek, yeni rejimin ideolojik temelini İslami referanslarla tanımlanması gerektiğini vurgulamış ve neticede sistemin adı “İran İslam Cumhuriyeti” olarak tescillenmiştir.

İran İslam Cumhuriyeti'nin üretken etkileri, devleti ya laik bir yapı ya da saf teokratik bir formasyon olarak tanımlayan düşünsel kalıpları ciddi biçimde sorgulamış ve yerleşik kavrayışların ötesine geçerek, toplumsal uyumun niteliğine dair yeni bilgi ve düşünce formlarının ortaya çıkmasına olanak tanımıştır. Bu yeni düşünsel çerçeveler, yalnızca yayılmakla kalmamış, aynı zamanda yerel bağlamlarda yeniden biçimlenmiş ve dönüştürülmüştür. Ortaya çıkan bu yeni sentezler, devlet modellerinin, siyasi ve hukuksal kurumların ve bunların toplumsal pratikteki etkilerinin yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. İran'ın karmaşık siyasi sistemi, modern İslami teokrasi ile cumhuriyetçi demokrasi unsurlarını bir araya getiren *hibrit* bir yapıya sahiptir. Bu sistem, teorik olarak halk tarafından seçilen bir kurul tarafından atanan, ancak pratikte herhangi bir kurumsal denetime tabi olmayan ve meşruiyetini doğrudan olmasa da ilahi metinlerden türeyen bir dinsel referans sisteminden alan bir liderin otoritesi altında işler.

İran'da rejim, devrim sonrası dönemde paralel bir sosyal refah sistemi şekillendirmiştir. Bu paralel yapı, İran'daki yoksul kesimlerin ve sekiz yıl süren İran-Irak Savaşı'nın gazilerinin karşı karşıya kaldığı gerçek ve acil sosyal ihtiyaçlara yanıt vermekle kalmamış, aynı zamanda devrimci rejim için önemli ölçüde siyasi meşruiyet ve politik sermaye üretmiştir. İslam Cumhuriyeti, kendisinden önceki korporatist refah rejimini koruyarak, doğrudan rejimin toplumsal tabanını oluşturmayan gruplara da sosyal hizmet sunma kapasitesini büyük ölçüde muhafaza etmiştir. Bu strateji, söz konusu toplumsal kesimlerin dışlanması ya da ideolojik gerekçelerle marjinalleştirilmesi durumunda ortaya çıkabilecek ciddi toplumsal hoşnutsuzlukların önüne geçilmesini mümkün kılmıştır.

Devrimin hemen ardından devrimci kadroların fikir önderlerine düzenlenen suikastlar, İran'ın Saddam rejimiyle 8 yıllık savaşı, Batılı güçlerin siyasal oluşumlara sızarak İran'da yaşanan devrim sürecine müdahale etme çabaları gibi bazı nedenler, devrim kadrolarının tamamen güvenlik eksenli politikalar ve yaklaşımlar sergilemesine ve siyasal oluşumlara karşı sert bir tutum izlemesine neden olmuştur. İran'da yeni rejimi İslam Cumhuriyeti olarak adlandıran devrimci kadrolar, özellikle Irak savaşından sonra demokrasi konusunda ulusal ve uluslararası çevrelerce yoğun bir baskı altında kaldıklarını görerek, demokrasi söylemine yönelmişlerdir. İran'da tanımlanan demokrasi 'Dini Demokrasi' (demokrasi-yi dini) olarak adlandırılmış ve 'Dini Halkçılık' gibi söylemler üzerinden bir retorik geliştirilmiştir.

İran'da demokrasi kavramı genel hatlarıyla legal politik aktörlerce, toplumsal ve siyasal eğilimi içeren bir ideoloji ve hatta bir tür dini eğilim olarak algılanmaktadır. 'Çoğunluğun haklı olduğu ya da çoğunluğun isteklerinin tahakkuk etmesi gerektiği' görüşünü savunduğu düşünülen demokrasinin dini öğretiyi çeliştiği anlayışı da İran'ın legal dini-politik düzleminde yaşanan tartışmaların ekseninde yer almaktadır. İran'da dini referansları önceleyen siyasal gruplar, Kur'an'da yer alan ifadeleri referans göstererek, toplumun çoğunluğunun genellikle hatalı olduğunu, ilahi hikmetin ve hakkaniyetin toplumun çok küçük kesimlerince anlaşılıp hayata geçirildiğini düşünerek, demokrasinin ilahi hikmet ve tanrısal nihai gayenin tahakkukuna ters düştüğünü ileri sürmektedirler. Dini referansları kullanarak bu düşünceye muhalefet eden reformist gruplar ve özellikle de İran'ın günümüz düşünürlerinden Abdülkerim Suruş gibi aydınlar, ilahi öğretinin toplumsal kabul ve tasdik olmadıkça hiçbir geçerliliğinin olamayacağını ve demokrasinin dini referansların hayata geçmesi için zorunlu bir ideoloji olduğunu düşünmektedirler. Bu düşünce doğrultusunda siyasal partilerin kurulması, siyasal grupların oluşması ve toplumun tüm kesimlerinin örgütlü hale gelmesi savunulurken, rejimin savunuculuğu ve sahipliğine soyunan gruplar ise, güvenlik eksenli yaklaşımlarının bir sonucu olarak, devlet dışında toplumda oluşacak her türlü örgütlü yapının devletin karşısında bir yapı olarak algılanacağını ve devletin zayıflamasına neden olacağını savunmaktadırlar. Bu grup, devletin ancak örgütlü bir yapı içinde ilahi öğretiye hizmet edebileceğini ve tanrısal nihai gayenin hayata geçmesi yönünde eğilim gösterebileceğini savunmakta ve devletin yarı kutsal bir mahiyeti olduğunu düşünmektedirler.

İran modelleşmesinin çeşitli müdahalelerle yarım kalması, bu ülkede sağlıklı bir siyasal ve sosyal yapının oluşmasına da olumsuz etki yapmıştır. Özellikle bugüne kadar, İran'da siyasal partilerin kendilerine uygun alan açamamaları toplumsal muhalefetin derinleşerek rejime yönelmesindeki en önemli faktör olarak değerlendirilmektedir.

İran'da siyasal partilerin oluşumu önündeki engeller ve bu durumu körükleyen toplumsal süreç üzerine düşünürsek; özetle birkaç noktayı vurgulamak gerekir:

1- İran'da siyasal yapının, modernleşme hareketlerine rağmen daima mutlak otorite arayışı içinde olduğunu, Kacar Hanedanının yönetimine son verilen İran'da yeniden bir Şah

arayışının ortaya çıktığını ve Rıza Şah'ın çok zorlanmadan siyasal yapıyı ele geçirerek, mutlak otoriter siyasal düzenini kurduğunu görürüz.

2- İran toplumunun son iki yüz yıllık tarihinde yaşadığı süreç ve güvenlik kaygılarının, siyasal otoriteleri sürekli güvenlik eksenli politik yaklaşıma ittiğine ve bu yüzden toplumun siyasal örgütlenmesinin devlet tarafından bir güvenlik tehdidi olarak algılandığına şahit oluruz. Rejim açısından güvenlik paradigması, aynı zamanda dahili kamusal alanın ön-alıcı ve önleyici müdahaleler ile sürekli düzenlenmesi gerektirmektedir.

3- Avrupa'nın beş yüz yıl önce değişen feodal toplumsal yapısının İran'da son yüzyıl içinde dahi değişmemesi de siyasal örgütlenmeler açısından önemli bir etken olarak karşımıza çıkar. İran'da köy ve kırsal nüfusun yoğun şekilde kentlere göç ettiği de düşünülürse, modernizmin getirdiği olan kente özgü örgütlenme biçimlerinin göç eden bu nüfus tarafından sahiplenilmediği görülür.

4- İran'da kentlerde yaşayan nüfusun köylü ve kırsal bölge insanlarından oluştuğu ve çok küçük bir kentli kesimin de siyasal örgütlenme istemlerinin otoriter devlet yapısı karşısında sürekli baskı gördüğü düşünülürse, İran toplumunun siyasal örgütlenme konusunda pesimist yaklaşım sergilediğine şahit oluruz. Burada önemli bir sosyolojik konu da, kentli nüfusun siyasal örgütlenmeye ilgili düşüncelerinin, kentlerde yaşayan yoğun köylü ve kırsal bölge insanları tarafından dini öğretileri, gelenekleri ve hayata bakış açılarının dejenere edilmesi olarak algılandığı gerçeğidir.

5- İran toplumunda 1906 yılında yaşanan Meşrutiyet Devrimi'nin ardından, siyasal ve toplumsal yapı yeniden inşa edilemeden gerçekleşen ve modernleşme hareketini kesintiye uğratan askeri darbeler, mutlak otoriter siyasal yapının devam etmesi, medeni kurumların kurulmasını ve devlet otoritesi dışında örgütlerin ortaya çıkmasını engellemiştir.

6- İran'da ekonomik kurumların çoğaltılması, resmî kurumsal çerçevelerin gayri resmî ağlarca ele geçirilmesi ve sosyal politikaların belirli toplumsal kesimleri ödüllendirme ya da dışlama amacıyla araçsallaştırılması, söz konusu rejimlerin ekonomik ve siyasal rasyonalitesini bir arada yürütebildikleri başlıca stratejik mekanizmalar olarak öne çıkmaktadır. Bu tür yönetim yapıları, yalnızca ekonomik kaynakların dağıtımını değil, aynı zamanda siyasal sadakatin inşasını, muhalefetin sınırlandırılmasını ve toplumsal alanın yeniden yapılandırılmasını da mümkün kılmaktadır.

6- İran toplumu açısından siyasal örgütlenmeye dair en önemli algı ise, özellikle son yüzyıl içinde kurulan partilerin otoriter siyasal yapının direktifleriyle kurulmuş sözde siyasal örgütler olduğu yönündeki algıdır. Aslında İran'da siyasal partiler ya da örgütlenmelerin iki temel refleksiyle gerçekleştiğini görüyoruz:

a. İran'da gücü elinde tutan ve siyasal otoritenin sahibi olan şahıs ya da grubun, başka bir şahsı veya grubu bazı siyasal açılımlar için parti kurmayla görevlendirmesi

b. İran’da yaşanan konjonktürel bazı gelişmelere tepki olarak doğan ve devamlılığı olmayan siyasal örgütlenmeler

Sonuç olarak, İran toplumunun geçirdiği modernleşme süreci kendine özgü dinamikler barındırır da küresel ölçekte normatif kabul gören toplumsal örgütlenme biçimleri, kurumsal işleyiş pratikleri ve hukuki temsiliyet talepleri, İran bağlamında kendilerini ifade edecek meşru ve kurumsal zeminler bulmakta zorlanmaktadır. Bu temsil eksikliği, toplumda ortaya çıkan her türlü değişim ve dönüşüm yönelimini, özellikle siyasal reform taleplerini ve sivil katılım arayışlarını, İran’ın müesses nizamı tarafından rejimin istikrarına yönelik potansiyel bir tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, modernleşme ile otoriter devlet aygıtı arasındaki bu yapısal gerilim hem siyasal meşruiyet krizlerini derinleştirmekte hem de toplumsal dönüşüm süreçlerinin güvenlik eksenli pratiklerle sınırlandırılmasına neden olmaktadır.

Ayrıca İran’da ülkenin gelişmesi ve değişiminin otoriter yapıyla gerçekleşeceğine inanan bu müesses devlet ricali, ‘İran’da İslami değerler çerçevesinde devrimi ve devrim sonrası kurulan yapıyı korumayı’ amaçladığını ifade eden bir siyasal söylem kullanmaktadır. Bu açıdan İran’ın kalkınması, ancak otoriter niteliği ile gerçekleşebilen bir politik atılganlık meselesidir. Otoriter yapıya sahip bu grup, topluma hesap vermekten kaçınan ve toplumu kendi paradigmasıyla şekillendirmeye çalışan bir sistemden beslenmektedir. Bu siyasal akım, İran toplumunun gelişmesine katkı yapacak en önemli faktörlerin sivil toplum ve siyasal partiler değil, aksine Devrim Gönüllüleri ve Devrim Muhafızlarının oluşturduğu değerler bütünü olduğunu savunmakta, İran toplumunun refaha ulaşması, kalkınması ve gelişmesini ancak bu şekilde sağlayacağına inanmaktadır. Dolayısıyla İran’da bu doğrultuda bir siyasal kadrolaşmaya/yapılanmaya gidilmektedir. Bu siyasal akım İran’da sivil toplum kurumlarının, sosyal kurumların ve ekonomi alanında faaliyet gösteren tüm müesseselerin de Devrim Gönüllüleri ve Devrim Muhafızlarından oluşmasını amaçlamaktadır. Bu siyasal akımın ideali İran toplumunda en üstten en alta kadar tüm toplum katmanlarının bu değerlere sahip olmasıdır. Böylelikle İran’da toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişme yakalanabilecektir. Zira bu değerler aynı zamanda ilahi öğretilerin de insanlığa sunduğu özü içermekte ve yaratılışın da asıl gayesini oluşturmaktadır.

Sonuç

Özetlemeye çalıştığımız bu resmî retoriğe karşı çıkabilecek yasal ve kurumsal bir muhalefet alanının mevcut olmaması, buna paralel olarak süregiden modernleşme dinamikleri ile artan küreselleşme baskıları, İran İslam Cumhuriyeti’nde yaşanan ideo-politik tartışmaların temel zeminini oluşturmaktadır. Bölgesel ve küresel ölçekte çok katmanlı krizlerin, dönüşümlerin ve siyasal yeniden yapılanmaların yaşandığı bir dönemde, ideolojik olarak daha istikrarlı kabul edilen birçok devlet dahi yeniden tanımlanma ve dönüşüm süreçlerinden geçerken, İran’daki söz konusu tartışmaların önümüzdeki yıllarda ortadan kalkacağını

öngörmek gerçekçi bir varsayım olmayacaktır. Aksine, bu tartışmaların, rejimin meşruiyetini yeniden üretme biçimlerini, toplumsal talepleri ve devlet-toplum ilişkilerini şekillendirmeye devam etmesi muhtemeldir.